

MIMI MALENŠEK, DAJ MI ROKO, POMLAD¹

Pripovedna dela, ubrana na motiv narodnega upora, kažejo značilno preosnovno: v ospredju pozornosti so nosilci revolucionarnega dejanja, se pravi, živi, protislovni ljudje, v katerih so strnjeni bregovi dobrega in zla, in ne več dogodki v goli vnanji pojavi. Novi, širši vidik ima zdrave korenine; spomnimo se le orjaške epopeje »Vojna in mir«, kjer dobi domovinski odpor tako široke in veličastne premere prav zategadelj, ker ga gibljejo v njem sami polnokrvni ljudje od Andreja Bolkonskega tja do poslednjega prostaka. Žal pri nas pisci največkrat obstanejo pri dobrem namenu; namesto živih ljudi nastopajo lutke, ki ubogljivo razrešujejo kuriozne domisleke, igra pa je posredovana v slabi imitaciji psihološkega aparata, kakršnega je razvil sodobni evropski in ameriški roman.

Precej spogledovanja s tako imenovanimi velikimi etičnimi in psihološkimi vprašanji se zrcali v novem pripovednem delu Mimi Malenškove z značilno sentimentalnim naslovom »Daj mi roko, pomlad«. V romanu skuša pisateljica prislusniti nekaterim tragičnim dilemam in momentom in jih oživiti s umetniški podobi. V ospredju je zgodba komisarja Branka, ki je posredno zagrešil, da so Nemci pobili večji del odreda. Postavil namreč ni hrbtno straže, poleg tega pa ni izpolnil ukaza, ki je veleval, naj se oddelek prebije prek Save. Druga točka krivde je pravzaprav opotekava, če upoštevamo, da je bil prehod zaradi nacistične okrepitve tvegan in da je odvisna partizanska taktika predvsem od iniciative neposrednega poveljstva. Naj bo že tako ali drugače, na dlani je, da se Branko etično ni profaniral, zato dramatična perspektiva, da bi se osrednji akter v ognju očiščenja preoblikoval, odpade. Seveda neka posebna krivda, za katero uporabljamo izraz »tragična krivda«, ostane. Obeta se nam torej zanimiv vpogled v moralne depresije, notranje omahovanje, opravičevanje in iskanje partizanskega političnega delavca; vprašanje je le, če bo protagonist čustvoval in agiral kot enkratno individualno bitje ali pa se bo gibal v mejah skonstruiranega avtorjevega koncepta.

Kakšno razvojno pot doživlja komisar Branko?

Doživel je močan mentalni pretres; zavest krivde ga teži in se sprošča ob vsaki priliki v samokritičnih obtožbah. Mimo tega nam pisateljica v dolgih asociativnih pasajah posreduje njegove spomine, ki jih Branku proži razbolela notranjost. Človek pričakuje, da bo poslej sprejemal dogodke skozi prizmo svoje razbičane zavesti. Ali čudo: Branko vzporedno s samokritičnimi tiradami odkrije v obveščevalki Tatjani zalo dekle, se zagleda vanjo in zdrsne v ljubezenske dogodivščine. Pisateljica nam nadvse resnobno postreže s psevdoromantičnim polivkom, ki spričo dejstva, da so prejšnji dan pobili Nemci Branku toliko in toliko tovarišev, izzveni neokusno. Posluš za psihološko doslednost bi bil lahko že prej opozoril pisateljico, da človek, ki je obtežen s predstavo krvavega pokola (pustimo vprašanje krivde namerno ob strani), ne more neugnano filozofirati o liniji, razmišljati o cigareti in podobno. Psihološke neskladnosti lik že v osnovi nalomijo; v razvoju se figura razbije v tisoče porcelanskih drobcev.

Nesprejemljiva je tudi podoba Tatjane; le-ta je hipertrofirana idealizacija, kakršno poznamo že iz gartenlaubske garderobe, seve predstavljena v prole-

¹ Mimi Malenšek, Daj mi roko, pomlad. Nova ljudska knjižnica, Cankarjeva založba, Ljubljana 1957.

tarske razmere in prevlečena z etiketo terenske aktivistke. Vrh glorifikacije menda predstavlja prizor, ko Tatjana s svojim deviškim sijajem dobesedno šokira »surovo moško silo«. Mimogrede: kdaj bodo že končno izginile iz slovenske književnosti te prelestne telesne in duševne cvetke in kdaj bo postalo jasno, da lepa zunanost samo po sebi še ne ustvarja žlahtnega srea.

Znatno močnejše je orisan nasprotni akter, Smeli; njegova življenjska pot je v kontinuitetnem razvoju razumljiva in logično raste organsko iz psihičnih in miljejskih dispozicij, četudi se zdi morda na zunaj protislovna. V oblikovanju značaja je pisateljica razodela smisel za bolj zapletene razvojne črte; vsekakor sodi postava Smelega med najbolj uspele like v njeni knjigi.

Partizanski in terenski svet se kaže brezobličien; partizani sicer dosti govore, a pisateljici se ne posreči niansirati njih kretenj in jih tako oživiti v enkratne podobe.

Kompozicija je zamišljena izrazito dramatično: časovne in krajevne dimenzije so močno okrnjene, v perspektivo sedanjika vriva pisateljica preteklost, ki naj pojasni psihološke nagibe v usodni uri. Zal vrivki niso vselej organsko vrasli v tekst in razbijajo pripovedno črto. Primer zelo nerodne interpolacije je na straneh 29—38, ko pisateljica prisiljeno preide v objektivno poročanje, tako da prevzame Brankovo besedo, pa mu jo nato spet povrne. Na strani 79 prvi trenutek ne vemo, ali dejanje raste v prihodnost ali se odvija v preteklost. Nasploh bi morali biti prehodi iz ene časovne perspektive v drugo izpeljani z večjim poslušom in manj nasilno. Sami na sebi pa so prav ti vrinki včasih najbolj uspelo napisani; nekateri so notranje skoraj povsem zaključeni in izzvene kot dobro napisane novele. Tako sta n. pr. z zanesljivo psihološko roko napisani zgodbi o Kramerju in o brivcu Golobiču. Konec romana je neučinkovit; namesto da bi pisateljica izkoristila dramatične možnosti, ki jih nudi prizor boja, o njem le poroča v obliki razgovora.

Se to: zadnje čase so v slovenski književnosti zelo pogosti notranji monologi; avtorji nas skušajo očarati z dušeslovnim vseznanjem. Notranji samogovori imajo poseben smisel kadar izražajo tiste notranje boje, zmede in iskanja, ki jih od zunaj ni moč videti; le redki so tisti mojstri v svetovni literaturi, ki izključno prek prizme junakove zavesti grade objektivni svet. Gotovo pa interni monolog sam še ne rodi živih človeških postav. Tudi Mimi Malenškova uporablja v tem romanu neugnano dolge samogovore, ki pa izražajo največkrat močno vsakdanje resnice. Zgradba notranjega monologa (pa tudi nekaterih dvogovorov) na prvih straneh nekoliko preveč spominja na mojstra Hemingwaya.

Nedvomno: pisateljica ima čut za snovno zanimivost, za vnanjo dinamičnost, manjka pa ji samokritične cenzure, ki mora prečistiti umetniški organizem do poslednjega vlakna. Na najboljših straneh pa kaže smisel za notranjo življenjsko resničnost; prihodnost bo pokazala, če bo dosegla dosledno psihološko zanesljivost in večjo trdnost in ekonomičnost v arhitektoniki pripovednih del.

Marjan Brezovar